

GANZEN ONDER AMSTERDAM

Martin van den Berg
Dirk Tanger
Peter Kant

Inleiding

Tijdens het opstellen van een avifauna voor het 'Groengebied Amstelland' (Van den Berg, 1977) werd duidelijk dat in de polder de Ronde Hoep gedurende de afgelopen jaren kol- en rietganzen voorkwamen.

Dit gegeven was voor de auteurs aanleiding om aan de ganzen aldaar speciale aandacht te besteden.

Het gebied

De Ronde Hoep is een veenweidegebied ten zuiden van Ouderkerk aan de Amstel. Alleen op de omringende dijken bevinden zich wegen en boerderijen. Kenmerkend voor deze polder is de openheid, die slechts op een enkele plaats wordt onderbroken door verspreid staande bomen.

Door de omvang (ca. 1000 ha.) en door de 'ronde' vorm bevindt het middengedeelte van de polder zich op geruime afstand van verstoringbronnen (fig. 1).

De graslanden in de polder zijn niet uitgesproken nat. Over het algemeen worden in de aanwezige graslandvegetaties weinig vochtindicerende plantesoorten aangetroffen. Zowel de veebezetting, als het bedekkingspercentage van engels raaigras, geven aan dat de gebruikintensiteit vrij hoog is. Het centrum van de polder wordt iets minder intensief gebruikt. De polder sloten zijn enigszins brak (500 - 1000 mg Cl⁻/l). Naast melkvee worden op meer dan de helft van de bedrijven schapen gehouden (De Gooijer, 1978 - Van Leeuwen, 1978).

Methode

Vanaf 14 januari tot en met 11 maart 1978 werden vrijwel elke week tellingen verricht in de Ronde Hoep en de directe omgeving.

Om de verplaatsingen van de ganzen in het gebied na te gaan werd enkele malen gebruik gemaakt van een drietal waarnemingsposten die via walkie-talkie's met elkaar in verbinding stonden.

Naast de uit dit onderzoek voortkomende resultaten zijn tevens de waarnemingen van Ad Hartog uit de voorafgaande jaren gebruikt (Hartog, e.a. 1975, 1976 en mond.med.).

Resultaten

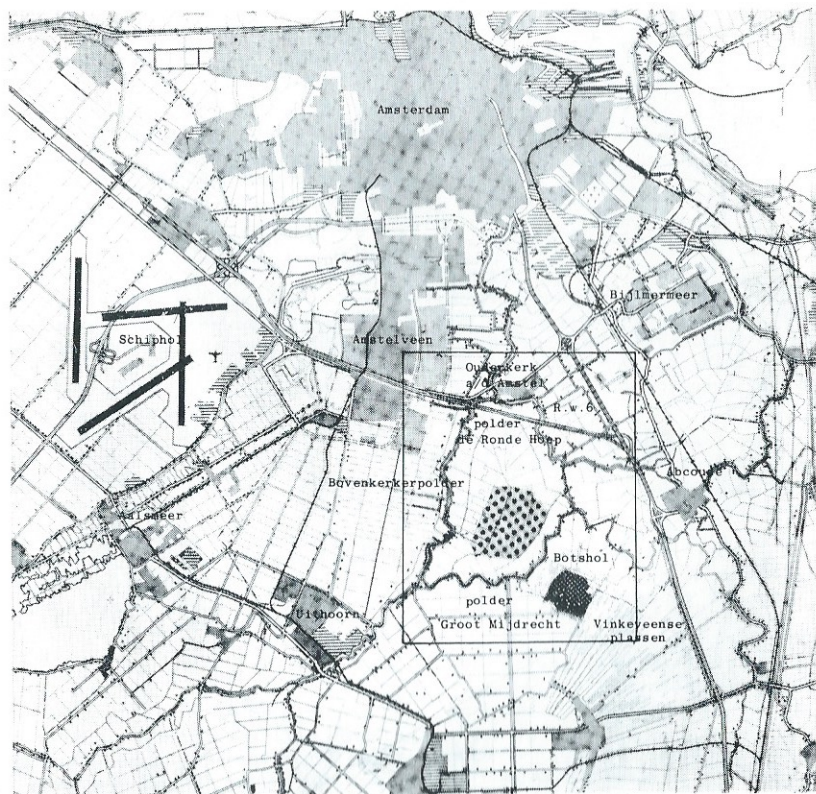
In de jaren 1970 t/m 1974 werden slechts incidenteel kol- en rietganzen in de Ronde Hoep en omgeving waargenomen. Met redelijke zekerheid mag aangenomen worden dat in deze periode nog geen sprake was van een vaste pleisterplaats.

In de winter 1974/75 blijkt het verblijf van de genoemde soorten voor het eerst minder incidenteel van karakter te zijn dan in de voorafgaande jaren.

In de jaren van 1976 tot en met 1978 zijn zowel de kol- als de rietgans in de Ronde Hoep jaarlijks voorkomende wintergasten (tabel 1 en fig. 2).

De rietgans vertoont van 1975 tot en met 1978 een geleidelijke stijging in aantal. De aantalsfluctuaties van de kolgans zijn mogelijk het gevolg van doortrek, waarmee het kortstondig pleisteren van grote aantallen ver-

Figuur 1: Polder de Ronde Hoep en omgeving

klaard zou kunnen worden.

Opmerkelijk is het voorkomen van rietganzen tot in de eerste helft van maart. Landelijk gezien zijn de meeste pleisterplaatsen van rietganzen dan al verlaten.

In 1978 werden in de polder Groot-Mijdrecht (ten zuiden van de Ronde Hoep) regelmatig vliegende rietganzen waargenomen die in de Ronde Hoep verstoord waren. Slechts op één datum

(19-2-78) zijn daar aan de grond 15 kolganzen en 120 grauwe ganzen waargenomen. De rietganzen ontbraken toen geheel.

De ganzen blijken in de Ronde Hoep over het algemeen op geruime afstand van de dijken te fourageren. Tot en met 1976 werden de ganzen ook in het noordelijk gedeelte van de polder waargenomen (mond.med. A. Hartog). In 1977 en 1978 fourageerden zij echter

uitsluitend in het midden en zuidelijk gedeelte (fig. 1). Het ligt voor de hand om de oorzaak hiervan te zoeken bij het in gebruik nemen van rijksweg 6 die de polder in het noorden doorsnijdt.

Het moerassencomplex van de nabijgelegen Botshol blijkt door de ganzen als slaapplek te worden gebruikt (fig. 1). Tijdens de vorstperiode in de laatste helft van februari 1978 bleek deze slaapgelegenheid niet gebruikt te worden. De ganzen vertoonden zich toen ook niet in de Ronde Hoep.

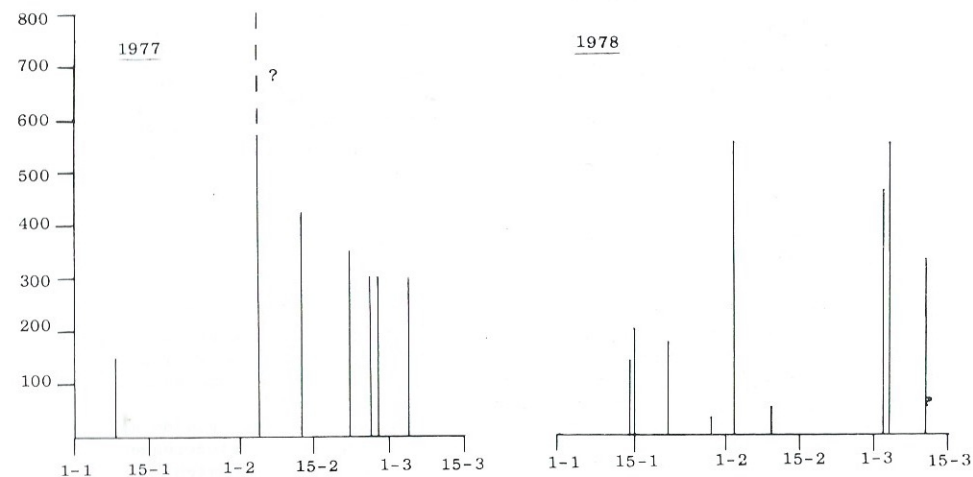
Diskussie

a) de ruimtelijke positie van de Ronde Hoep

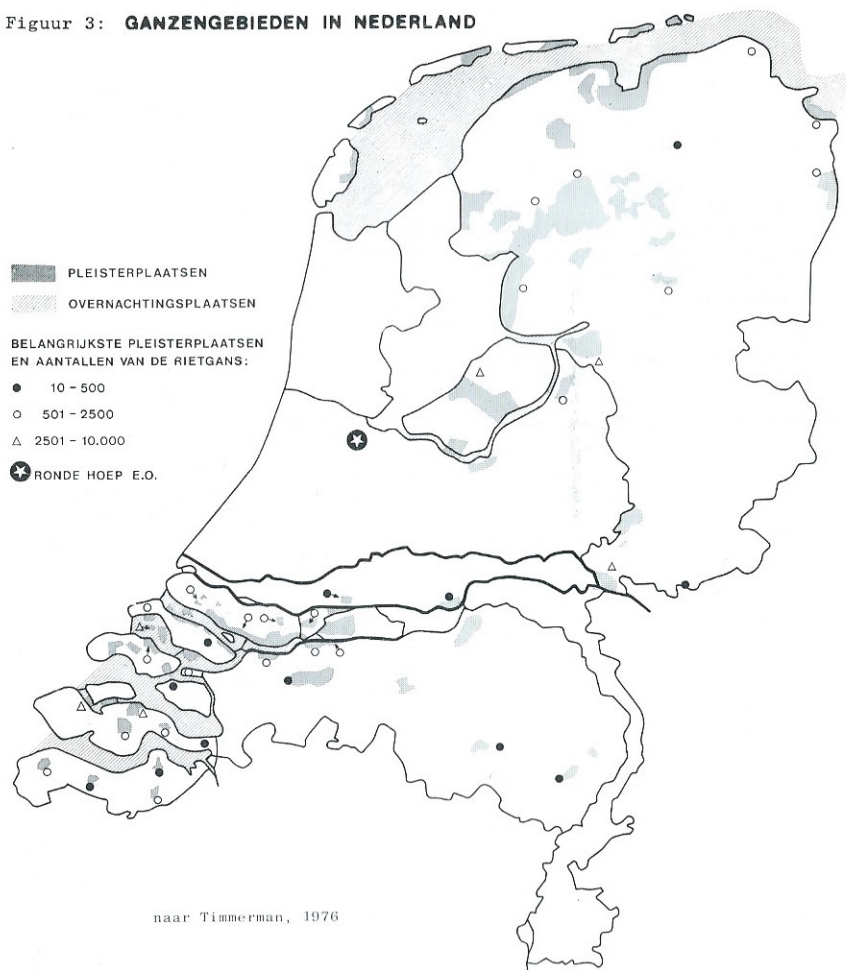
In figuur 3 is aangegeven waar zich in Nederland ganzenpleisterplaatsen bevinden en waar zich concentraties rietganzen kunnen ophouden. De geïsoleerde ligging van de Ronde Hoep ten opzichte van die pleisterplaatsen komt duidelijk tot uiting.

Aangenomen mag worden dat in Noord- en Zuid-Holland in de tijd vóór de verstedelijking ganzen overwinterd

Figuur 2: Aantallen rietganzen (*Anser fabalis*) in de Ronde Hoep in 1977 en 1978.

Figuur 3: GANZENGEBIEDEN IN NEDERLAND

naar Timmerman, 1976

zullen hebben. Nadien is de situatie ingrijpend veranderd. Momenteel worden in het grootste deel van deze provincies geen overwinterende ganzen aangetroffen. In Zuid-Holland bevin-den zich ganzenpleisterplaatsen alleen op de Zuidhollandse eilanden, in de Ablasserwaard, e.d. In Noord-Holland worden momenteel alleen nog op Texel, in de Wieringermeer en vooral

in de Ronde Hoep groepen van enige betekenis aan de grond gezien (de rot ganzen langs de Waddenkust buiten beschouwing gelaten). Situaties die voldoen aan de specifieke eisen van overwinterende ganzen komen in het westen van het land dan ook nauwelijks meer voor. Kort geformuleerd zijn die eisen:

- een rust- en overnachtingsplaats op beperkte afstand (tot 15 km., verschillend voor de diverse ganzen-soorten) van goede fourageergebieden.
- rust en openheid op het fourageer-terrein. Menselijke activiteiten dienen zich op geruime afstand van de ganzen af te spelen. Indien toch versterking optreedt, dient de mo-lijkheid aanwezig te zijn om uit te

kunnen wijken naar andere fourageer-terreinen in de directe omgeving.

De combinatie: Ronde Hoep als fou-rageerterrein, de redelijk rustige aangrenzende graslandpolders als tijdelijke uitwijkplaatsen en de Botshol als slaapplaats, voldoet aan deze eisen. Het is niet ondenkbaar dat de occupatie van ganzen-gebieden in de Flevopolders ganzen in staat gesteld heeft de omgeving van de Ronde Hoep te (her)ontdekken.

Tabel 1: Overzicht waargenomen aantallen riet- en kol ganzen in de Ronde Hoep vanaf 1975 tot en met 1978.

data	rietgans	kolgans	data	rietgans	kolgans
26-1-75	110	15	8-1-77	150	10
1-2-75	100	200	15-1-77	300	
2-2-75		250	5-2-77	800*)	?
22-2-75	250	450	13-2-77	425	50
6-12-75		325	22-2-77	350	25
14-12-75		35	26-2-77	300	250
			27-2-77	300	250
1-1-76	70		5-3-77	300	100
11-1-76	200				
25-1-76	200	50	14-1-78	140	10
14-2-76	350	50	15-1-78	200	3
21-2-76	300	150	21-1-78	175	
28-2-76	350	50	29-1-78	30	
20-3-76	170	30	3-2-78	550	
21-3-76	150	50	4-2-78	10	
			10-2-78	50	
			19-2-78		15**)
			3-3-78	460	
			4-3-78	550	
			11-3-78	330	30

*) gemengde groep kol- en riet ganzen, die overwegend uit riet ganzen bestond

***) waarneming tijdens vorstperiode in de polder Groot-Mijdrecht

b) verstoringen

Regelmatig worden de ganzen in de Ronde Hoep verstoord door laag overkomende vliegtuigen (helicopters, sportvliegtuigen, e.d.). De nabije ligging van Schiphol zal hier niet vreemd aan zijn. Al op het moment dat een vliegtuig de polder nadert, gaan de ganzen de lucht in. Na enige tijd rondvliegen keren zij meestal weer terug op de fourageertreinen.

Een andere (potentiële) bron van verstoring wordt gevormd door het grote aantal vogelwaarnemers in de omgeving. Het is dan ook gewenst dat toekomstige waarnemingen vanaf de rand van de polder worden verricht.

Voorts verdient het aanbeveling om met de jachthouders overeen te komen de jacht te sluiten gedurende de periode dat de ganzen in de polder vertoeven.

Doordat de ganzen meestal pas na Kerstmis arriveren is voedselconcurrentie met de dan nog buiten lopende schapen niet aan de orde. Wanneer in april het gras begint te groeien, zijn de ganzen alweer verdwenen zodat in die periode van groeivertraging onder invloed van grazende ganzen geen sprake kan zijn.

Dankwoord

Onze speciale dank gaat uit naar Ad Hartog voor het beschikbaar stellen van zijn telgegevens.

Literatuur

- Berg, M. van den. 1977. Avifauna Amstelland - geografische en ecologische positie van de vogels in het landschap. Provinciale Planologische Dienst van Noord-Holland, Haarlem.
- Gooljer, H.H. de. 1978. Groengebied Amstelland - een ecologische vegetatiekartering. Centrum voor Agrobiologisch onderzoek, Wageningen.
- Hartog, Ad, Johan van der Wiel en Dick Jonkers. 1975 en 1976. Botahol vogelinventarisatie. Amsterdam.
- Lebret, T., Th. Mulder, J. Philippona en A. Timmerman. 1976. Wilde ganzen in Nederland. Zutphen.
- Leeuwen, T. van 1978. Amstelland - een ecologische benadering t.b.v. de ruimtelijke inrichting (in voorber.) Prov. Plan. Dienst van Noord-Holland, Haarlem.
- Timmerman, A. 1976. Ganzen in Nederland. Behoud pleisterplaatsen internationale verantwoordelijkheid. Natuur en Landschap 30: 17-138.

c) verwachtingen voor de toekomst

De te verwachten ontwikkelingen in de polder de Ronde Hoep zullen naar aan te nemen valt voornamelijk liggen op het vlak van agrarische bedrijfsvoering. Gelet op de huidige en toekomstige eisen die aan de agrarische bedrijfsstructuur gesteld worden, vormt vooral de betrekkelijk grote rijfstand tussen de bedrijfsgebouwen en de veldbedrijfskavels in de centrale delen van de polder een probleem.

Verwacht mag worden dat de maatregelen om dit euvel op te lossen vooral tot uiting zullen komen in het verbeteren van de interne ontsluiting door middel van insteekwegen en het verplaatsen van boerderijen naar het centrum van de polder.

Dergelijke ontwikkelingen komen in konflikt met de eisen die aan een ganzenpleisterplaats gesteld kunnen worden. Ons inziens ligt hier een taak voor de overheid om in het kader van de ruimtelijke ordening na te gaan welke oplossingen gevonden kunnen worden om zowel het agrarische- als het natuurbehoudsbelang van deze polder (naast ganzen ook weidevogels) tot hun recht te laten komen.

Adres: Reigersbergenstraat 71 III
Amsterdam

Het in bovenvermeld artikel genoemd rapport "Avifauna Amstelland" is te verkrijgen door fl. 12,50 (10,- + 2,50 verzendkosten) over te maken op postgiro 3716306 t.n.v. Provinciale Planologische Dienst N.H. te Haarlem, onder vermelding van "Avifauna Amstelland".